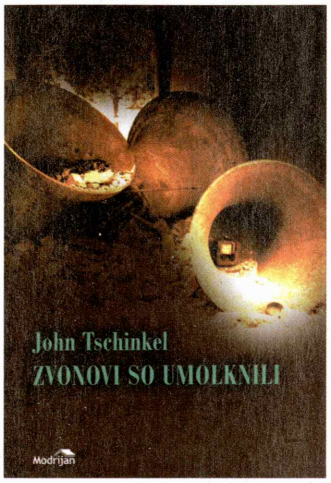
Zvonovi so utihnili

V. M.

Založba Modrijan je izdala knjigo *Zvonovi so utihnili*, v kateri je John Tschinkel opisal zgodovino Grčaric, kjer so do leta 1941 večinoma živeli kočevski Nemci, in njihovo usodo po preselitvi v spodnje Posavje.

S knjigo Johna Tschinkla založba končuje »kočevarsko« trilogijo. O Kočevski in Kočevarjih pripovedujejo že *Iskalci grala* (2004) Alenke Auersperger in *Kočevska – pusta in prazna* (2005) Mitje Ferenca. John Tschinkel se spominja svojih otroških let pred drugo svetovno vojno v Grčaricah, idilični kočevarski vasici, in hkrati skuša na podlagi virov in literature zajeti šeststoletno zgodovino nemške manjšine, ki je do zadnjega stoletja živela složno s slovensko večino. Piše o rodovih obeh vej svoje družine, slovenske po materi in nemške po očetu. Podrobno opisuje dogodke, ki so prepričali prebivalce vasi in celotne kočevarske skupnosti, da so zapustili svoje domove in posestva, obrnili hrbet zemlji, ki jim je omogočala skromno, a spodobno življenje, in se preselili v drug kraj v bližnji, vendar tuji deželi. Razloži tudi, kako so pred vojno in med njo njihovi voditelji pridobili Kočevarje za vrnitev »domov v rajh«. Drugi del knjige govori o treh letih in pol po prisilni preselitvi leta 1941 v Veliko Mraševo blizu Brežic, od koder so bili slovenski domačini pred tem izgnani. Pripoveduje o življenju, polnem skrbi, tesnobe in groze, o koncu celotne skupnosti spomladi 1945 in o vseh travmatičnih dogodkih, v katerih je bil udeležen in jih samo po naključju preživel.

Ohranitev spominov Knjiga Johna Tschinkla je predvsem globoko oseben in mestoma boleč prispevek k še nedokončani razpravi o Kočevarjih. Zvonovi iz naslova in z naslovnice, ki so umolknili, so zvonovi iz cerkve v Grčaricah, kočevarski vasi, kjer se je avtor leta 1931 rodil in kjer je preživel prvih deset let življenja. Njegov namen je bil, kakor pravi, poskrbeti za trajno ohranitev izkušenj in spominov, ki bi sicer spolzeli v pozabo. Temu prvotnemu cilju se je pozneje pridružila še želja povedati resnico zaradi oživljanja kričave in sleparske retorike, kakršno so nekoč uporabljali nacionalsocialistični podporniki preselitve. Tak primer je bila oživitev časopisa *Gottscheer Zeitung* leta 1955 v Celovcu v Avstriji pod uredniško taktirko človeka, ki ga je urejal v Kočevju v tridesetih in zgodnjih štiridesetih letih, ko je trobil v rog Hitlerjevega tretjega rajha in propagiral preselitev tja.

Tschinkel se osredotoča na svoja doživetja v teh letih; njegov najpomembnejši prispevek k našemu vedenju o tistih časih je vrsta živahnih pripovedi o dogodkih, anekdot in spominov, ki jih odlikujejo velika pripovedna moč in spretnost ter avtorski glas, ki je občasno posmehljiv, ironičen, jezen in prizadet, vedno pa globoko človeški in stremeč k uravnoteženemu pogledu.

Kalvarija leta 1945 Avtor knjige John Tschinkel se je rodil leta 1931 v Grčaricah. Po vojni leta 1945 je kot begunec s starši zapustil Slovenijo. Najprej so jih partizani zaprli v taborišče pri Brežicah. 24. maja so jih naložili na vagone in skozi Celje in Maribor odpeljali proti Šentilju. Tam so jih na nekem travniku raztovorili in begunci so morali peš do mostu čez Muro. Ko so stopili na avstrijska tla, je bila za njimi prava kalvarija. Pred tem, 8. maja, so namreč z vozovi zapustili Veliko Mraševo in se napotili proti Avstriji. Ustavljati se je začelo že v Krškem, kjer so se znašli v nepregledni množici vojaštva in civilistov, ki se je valila ob Savi proti Zidanemu Mostu, da bi prišla v Avstrijo. Nekaj dni so se zelo počasi pomikali proti Zidanemu Mostu, Tschinkel pa opisuje grozote, ki so jih na poti videvali. Pri Radečah, kjer se je njihova pot končala, saj so jih tam partizani zastražili in napotili nazaj, je avtor knjige komaj preživel. Toda kako! Ko so jih partizani začeli vračati, je oče zapadel v posebno neprisebno stanje in začel govoriti, kako noče pasti v roke komunistom, še manj pa, da bi komunisti iz njegovega sina naredili komunista. Vzel je kladivo in hotel sina pokončati, sebe pa je poskušal ubiti z nožem. Potem ko ga je oče enkrat že udaril po glavi, ga je pred gotovo smrtjo rešil znanec, ki mu je očetov drugi udarec uspelo zadržati …

Izjemen spomin Tschinklova knjiga je prava zakladnica opisov življenja v Grčaricah pred vojno. Je tudi prva knjiga spominov, kjer je opisano življenje Kočevarjev na naseljenem ozemlju v tujih hišah – prej so Nemci iz njih izselili slovenske družine – v vaseh ob spodnji Savi. Avtorjev spomin je izjemen, zato je opisal veliko različnih dogodkov in občutij, ki so jih doživljali Kočevarji v tujih domovih.

Avtor v podajanju resničnega dogajanja zdrsne le na enem primeru, to pa zato, ker ga je povzemal iz slovenske literature. Za Nemce namreč ves čas piše, da so bili nasilni do Slovencev, za partizane pa ve zapisati le to, da so se borili za svobodo. Večkrat je pri tem uporabil besedo maščevanje in še posebej ob koncu vojne naj bi se maščevali Nemcem, Kočevarjem, in drugim nekomunističnim vojskam (ki da so sodelovale z Nemci). Po drugi strani pa vedno, ko se je sam sreča s partizani, so ti ali ropali ali ubijali. To neskladje je zelo očitno. Avtorju ga komaj lahko poočitamo, saj je vse drugo v tej zajetni knjigi izjemno dragoceno. Kot vedno pri spominih pa najbolj tisto, kar opisuje iz svojih doživetij in izkušenj.

Kariera v ZDA John Tschinkel je leta 1950 emigriral v ZDA, magistriral je na Politehniški univerzi v Brooklynu, zaposlen je bil na vodstvenih položajih v industriji polprevodnikov, od leta 1999 pa je v pokoju. Slovenijo in kraje svoje mladosti (Grčarice, Veliko Mraševo) je obiskal večkrat in se je tudi pozanimal, kako je bilo z vasmi, kjer je nekoč sam živel, s hišami in z njihovimi prebivalci po vojni. Založba Modrijan si zasluži vse pohvale, da je to dragoceno Tschinklovo knjigo izdala v slovenščini. D